ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 20ής Ιανουαρίου 2005 *

Στην υπόθεση C-306/03,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, ασκηθείσα από το Juzgado de lo Social nº 3 de Orense (Ισπανία), με απόφαση της 24ης Ιουνίου 2003, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Ιουλίου 2003, στο πλαίσιο της δίκης

Cristalina Salgado Alonso

κατά

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta, R. Schintgen (εισηγητή), P. Kūris και Γ. Αρέστη, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: M. Múgica Arzamendi, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

αφού έλαβε υπόψη του την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου διαδικασίας της 15ης Σεπτεμβρίου 2004,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Salgado Alonso, εκπροσωπούμενη από τον A. Vásquez Conde, abogado,

— το Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) και το Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS), εκπροσωπούμενα από τους A. R. Trillo García και A. Llorente Alvarez,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Braquehais Conesa,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τις H. Michard και I. Martínez del Peral και τον D. Martin,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 28ης Οκτωβρίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση περί εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 12 ΕΚ, 39 ΕΚ και 42 ΕΚ, καθώς και των άρθρων 45 και 48, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως έχει τροποποιηθεί και ενημερωθεί από τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), όπως έχει τροποποιηθεί από τον κανονισμό (ΕΚ) 1606/98 του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1998 (ΕΕ L 209, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 1408/71).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Salgado Alonso και του Instituto Nacional de la Seguridad Social (εθνικού ιδρύματος κοινωνικής ασφαλίσεως, στο εξής: INSS) και της Tesorería General de la Seguridad Social (Γενικού Ταμείου Κοινωνικής Ασφαλίσεως, στο εξής: TGSS) όσον αφορά το θέμα της εκκαθαρίσεως των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων της δυνάμει της ισπανικής νομοθεσίας.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική ρύθμιση

3 Το άρθρο 1, στοιχείο ιη', του κανονισμού 1408/71 ορίζει την έννοια των «περιόδων ασφαλίσεως» ως εξής:

«Ως περίοδοι ασφαλίσεως νοούνται οι περίοδοι εισφορών, απασχολήσεως ή μη μισθωτής δραστηριότητας που καθορίζονται ή αναγνωρίζονται ως περίοδοι ασφαλίσεως από τη νομοθεσία υπό την οποία πραγματοποιήθηκαν ή θεωρούνται ότι πραγματοποιήθηκαν, καθώς και κάθε εξομοιούμενη προς αυτές περίοδος, κατά το μέτρο που αναγνωρίζεται από τη νομοθεσία αυτή ως ισοδύναμη προς περίοδο ασφαλίσεως.»

4 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 προβλέπει:

«Τα πρόσωπα που κατοικούν στο έδαφος ενός από τα κράτη μέλη και για τα οποία ισχύουν οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού υπόκεινται στις υποχρεώσεις και απολαύουν των δικαιωμάτων που απορρέουν από την νομοθεσία κάθε κράτους μέλους υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του, υπό την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων του παρόντος κανονισμού.»

5 Το άρθρο 45, παράγραφος 1, καθιερώνει, όσον αφορά την κτήση, διατήρηση ή ανάκτηση δικαιώματος για παροχές, την αρχή του συνυπολογισμού των περιόδων ασφαλίσεως.

«Εάν η νομοθεσία κράτους μέλους εξαρτά την απόκτηση, τη διατήρηση, ή την ανάκτηση του δικαιώματος λήψεως παροχών, δυνάμει συστήματος που δεν είναι ειδικό σύστημα κατά την έννοια των παραγράφων 2 και 3, από την πραγματοποίηση περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας, ο αρμόδιος φορέας αυτού του κράτους μέλους λαμβάνει υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, τις περιόδους ασφαλίσεως ή κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία κάθε άλλου κράτους μέλους, στα πλαίσια είτε γενικού είτε ειδικού συστήματος, που εφαρμόζεται σε μισθωτούς ή μη μισθωτούς. Προς τον σκοπό αυτό, ο εν λόγω φορέας λαμβάνει υπόψη τις ως άνω περιόδους, σαν να πρόκειται για περιόδους που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει.»

6 Το άρθρο 46, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 ορίζει τα εξής:

«Όταν οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία κράτους μέλους για την απόκτηση δικαιώματος λήψεως παροχών πληρούνται μόνο μετά την εφαρμογή του άρθρου 45 ή/και του άρθρου 40, παράγραφος 3, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι κανόνες:

α) ο αρμόδιος φορέας υπολογίζει το θεωρητικό ποσό της παροχής την οποία θα μπορούσε να διεκδικήσει ο ενδιαφερόμενος, εάν όλες οι περίοδοι ασφαλίσεως ή/και κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν υπό τις νομοθεσίες των κρατών μελών στις οποίες είχε υπαχθεί ο εργαζόμενος (μισθωτός ή μη μισθωτός) είχαν πραγματοποιηθεί στο εν λόγω κράτος μέλος και υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζεται κατά την ημερομηνία της εκκαθαρίσεως της παροχής. Αν, κατά τη νομοθεσία αυτή, το ποσό της παροχής είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων που πραγματοποιήθηκαν, το ποσό αυτό λαμβάνεται ως το θεωρητικό ποσό που αναφέρεται στο παρόν στοιχείο α΄·

β) ο αρμόδιος φορέας προσδιορίζει κατόπιν το πραγματικό ποσό της παροχής, βάσει του θεωρητικού ποσού που αναφέρεται στο προηγούμενο εδάφιο, κατ' αναλογία της διάρκειας των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν πριν από την επέλευση του κινδύνου, υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει, εν σχέσει προς τη συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως και

κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν πριν από την επέλευση του κινδύνου υπό τις νομοθεσίες όλων των κρατών μελών στις οποίες έχει υπαχθεί ο ενδιαφερόμενος.»

7 Το άρθρο 48, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού προβλέπει μια εξαίρεση όσον αφορά τον συνυπολογισμό των συντάξιμων δικαιωμάτων για τις περιόδους ασφαλίσεως που είναι κατώτερες του έτους και ορίζει τα εξής:

«Παρά το άρθρο 46 παράγραφος 2, ο φορέας κράτους μέλους δεν υποχρεούται να χορηγεί παροχές δυνάμει χρονικών περιόδων οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει και οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το χρονικό σημείο της επέλευσης του κινδύνου, σε περίπτωση που:

— η διάρκεια των εν λόγω χρονικών περιόδων είναι μικρότερη του έτους

και

— αν ληφθούν υπόψη μόνον αυτές οι περίοδοι, δεν αποκτάται δικαίωμα λήψεως παροχών δυνάμει των διατάξεων αυτής της νομοθεσίας.»

Το εθνικό δίκαιο

8 Το άρθρο 161, παράγραφος 1, στοιχείο β', του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως έχει κωδικοποιηθεί με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 1/94,

της 20ής Ιουνίου 1994 [BOE (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ισπανίας), αριθ. φύλλου 154, της 29ης Ιουνίου 1994], όπως έχει τροποποιηθεί από τον νόμο 50/98, της 30ής Δεκεμβρίου 1998, περί φορολογικών διοικητικών και κοινωνικών μέτρων (BOE της 31ης Δεκεμβρίου 1998, στο εξής: γενικός νόμος περί κοινωνικής ασφαλίσεως), εξαρτά τη χορήγηση της συντάξεως γήρατος από τη συμπλήρωση περιόδου καταβολής εισφορών δεκαπέντε τουλάχιστον ετών, από τα οποία τουλάχιστον δύο πρέπει να έχουν συμπληρωθεί κατά τη διάρκεια της τελευταίας οκταετίας πριν από την επέλευση του γεγονότος με το οποίο θεμελιώνεται το δικαίωμα επί της παροχής.

9 Το άρθρο 218 του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως προβλέπει ότι όταν ο ασφαλισμένος λαμβάνει επίδομα ανεργίας, το Instituto Nacional de Empleo (Εθνικός Οργανισμός Απασχολήσεως, στο εξής: INEM) καταβάλλει κοινωνικοασφαλιστικές εισφορές για διάφορους λόγους, ανάλογα με τον χαρακτήρα της χορηγούμενης παροχής. Έτσι, κατά την παράγραφο 2 της διατάξεως αυτής:

«Στην περίπτωση επιδόματος ανεργίας προς ανέργους άνω των 52 ετών, ο οργανισμός απασχολήσεως καταβάλλει, επιπλέον, τις εισφορές συντάξεως γήρατος.»

10 Κατά το άρθρο 215, παράγραφος 1, σημείο 3, του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, το εν λόγω επίδομα χορηγείται στους ανέργους που έχουν καταβάλει εισφορές στην ασφάλιση κατά της ανεργίας επί έξι έτη και πληρούν όλες τις προϋποθέσεις, πλην της ηλικίας, για τη χορήγηση συντάξεως γήρατος που στηρίζεται στην καταβολή εισφορών στο πλαίσιο του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως.

11 Τέλος, η εικοστή όγδοη πρόσθετη διάταξη του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1999, μετά τη δημοσίευση του νόμου 50/98, έχει ως εξής:

«Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 218 του παρόντος νόμου, οι εισφορές που καταβάλλονται από τον οργανισμό απασχολήσεως για σύνταξη γήρατος λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του βασικού ποσού της συντάξεως γήρατος και του εφαρμοστέου σε αυτό συντελεστή. Το κύρος και οι έννομες συνέπειες των εισφορών αυτών δεν είναι δυνατό σε καμία περίπτωση να προβληθούν για τη συμπλήρωση του ελάχιστου χρονικού διαστήματος εισφορών που απαιτείται από το άρθρο 161, παράγραφος 1, στοιχείο β', του παρόντος νόμου, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 215, παράγραφος 1, σημείο 3, ο ασφαλισμένος πρέπει να επικαλείται όταν ζητεί το επίδομα [ανεργίας] που προβλέπεται για τους [ανέργους] άνω των 52 ετών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

12 Η Salgado Alonso, που γεννήθηκε στις 30 Μαΐου 1936, υπέβαλε, στις 7 Αυγούστου 1992, αίτηση προς το INEM με την οποία ζήτησε το ειδικό επίδομα ανεργίας που προβλέπεται για τους ανέργους άνω των 52 ετών. Κατά το χρονικό εκείνο σημείο ήταν σε θέση να επικαλεσθεί περιόδους αναγνωρίσεως συντάξιμου χρόνου που αντιστοιχούσαν σε 74 μήνες —πλέον των έξι ετών— βάσει της γερμανικής νομοθεσίας, μεταξύ 29ης Ιουνίου 1964 και 30ής Ιουλίου 1970, 26 μήνες βάσει της ελβετικής νομοθεσίας, μεταξύ 1ης Δεκεμβρίου 1971 και 31ης Μαρτίου 1975, και 182 ημέρες βάσει της ισπανικής νομοθεσίας, μεταξύ 8ης Ιανουαρίου και 7ης Ιουλίου 1992.

13 Το INEM αρνήθηκε κατ' αρχάς να της χορηγήσει το ειδικό επίδομα ανεργίας για τον λόγο ότι δεν είχε πραγματοποιήσει στην Ισπανία την ελάχιστη απαιτούμενη περίοδο ασφαλίσεως των δεκαπέντε ετών.

14 Η Salgado Alonso άσκησε τότε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Juzgado de lo Social nº 2 de Orense (Ισπανία), το οποίο, με απόφαση της 22ας Ιουνίου 1993, της αναγνώρισε το δικαίωμα να λάβει το επίδομα αυτό. Το INSS και το TGSS καθώς και η Ισπανική Κυβέρνηση ερμηνεύουν την απόφαση αυτή, κατ' ουσίαν, από το γεγονός ότι, σύμφωνα με την τότε ισπανική νομολογία, ακόμη και οι

περίοδοι ασφαλίσεως μικρότερης διάρκειας που διανύθηκαν στην αλλοδαπή αναγνωρίζονταν ως ισοδύναμες της περιόδου ασφαλίσεως των δεκαπέντε ετών που απαιτούσε το άρθρο 161, παράγραφος 1, στοιχείο β', του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως. Η εθνική αυτή νομολογία μεταβλήθηκε εν τω μεταξύ κατόπιν των αποφάσεων του Δικαστηρίου της 20ής Φεβρουαρίου 1997, C-88/95, C-102/95 και C-103/95, Martínez Losada κ.λπ. (Συλλογή 1997, σ. I-869), και της 25ης Φεβρουαρίου 1999, C-320/95, Ferreiro Alvite (Συλλογή 1999, σ. I-951).

15 Η Salgado Alonso έλαβε έτσι το επίδομα ανεργίας που προβλέπεται για τους ανέργους άνω των 52 ετών από τις 7 Αυγούστου 1992 έως τις 30 Μαΐου 2001, για περίοδο δηλαδή 3 219 ημερών κατά την οποία ο INEM κατέβαλλε στο όνομά της τις εισφορές του κλάδου γήρατος.

16 Τον Μάιο του 2001, η Salgado Alonso, έχοντας συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας της, ζήτησε τον συνυπολογισμό των συνταξιοδοτικών της δικαιωμάτων που είχε αποκτήσει βάσει του γερμανικού, ελβετικού και ισπανικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως. Ενώ της χορηγήθηκε σύνταξη στη Γερμανία και στην Ελβετία, το INSS απέρριψε την αίτησή της με απόφαση της 21ης Μαρτίου 2002, με την αιτιολογία ότι δεν είχε συμπληρωθεί, στην Ισπανία, η ελάχιστη απαιτούμενη περίοδος ασφαλίσεως για τη γένεση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και ότι δεν είχε εφαρμογή το άρθρο 46, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, περί συνυπολογισμού των περιόδων ασφαλίσεως σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, δεδομένου ότι η περίοδος ασφαλίσεως που συμπληρώθηκε στην Ισπανία ήταν κατώτερη του έτους. Το INSS δικαιολόγησε επίσης την άρνησή του, επικαλούμενο την εικοστή όγδοη πρόσθετη διάταξη του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως.

17 Στις 13 Φεβρουαρίου 2002, η Salgado Alonso άσκησε προσφυγή κατά του INSS και του TGSS ενώπιον του Juzgado de lo Social n° 3 de Orense, ζητώντας από το τελευταίο να αναγνωρίσει ότι έχει δικαίωμα, βάσει της ισπανικής νομοθεσίας, να λάβει σύνταξη γήρατος από 31ης Μαΐου 2001.

18 Προς στήριξη της προσφυγής της, προέβαλε κατ' ουσίαν ότι έπρεπε να ληφθεί υπόψη όχι μόνον η αρχική περίοδος ασφαλίσεως των 182 ημερών που είχε

συμπληρώσει στην Ισπανία, αλλά και ολόκληρη η περίοδος κατά την οποία το INEM κατέβαλλε στο όνομά της εισφορές στον κλάδο γήρατος του εκ του νόμου συστήματος ασφαλίσεως, κατά τη διάρκεια της οποίας αυτή ελάμβανε το ειδικό επίδομα ανεργίας, οπότε μπορούσε στο εξής να προβάλει στην Ισπανία συνολικά 3 401 ημέρες εισφορών, δηλαδή πλέον των εννέα ετών και τριών μηνών ασφαλίσεως.

19 Κατά το αιτούν δικαστήριο, τίθεται το ζήτημα, πρώτον, αν με την εικοστή όγδοη πρόσθετη διάταξη του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως μπορεί εγκύρως να εξαιρεθεί ο συνυπολογισμός των εν λόγω 3 219 ημερών ασφαλίσεως προκειμένου να εξεταστεί αν η επίδικη περίοδος ασφαλίσεως υπερβαίνει το έτος, οπότε, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, το INSS δεν υποχρεούται να χορηγήσει τις συναφείς με την περίοδο αυτή παροχές.

20 Δεύτερον, τίθεται το ζήτημα αν η εν λόγω πρόσθετη διάταξη εισάγει διάκριση σε βάρος των διακινούμενων εργαζομένων, στο μέτρο που εξαιρεί ορισμένες εισφορές, όπως αυτές που καταβλήθηκαν αποκλειστικά για την ασφάλιση του κλάδου γήρατος, από τον υπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως του άρθρου 161, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ίδιου νόμου, καθόσον απαιτείται να έχουν διανυθεί κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως για το ειδικό επίδομα ανεργίας υπέρ των ανέργων άνω των 52 ετών.

21 Το αιτούν δικαστήριο αποβλέπει, συναφώς, στην περίπτωση των εργαζομένων που έλαβαν τα εν λόγω ειδικά επιδόματα ανεργίας έχοντας συμπληρώσει την περίοδο ασφαλίσεως χάρη στον συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως που διήνυσαν βάσει της νομοθεσίας ενός ή περισσοτέρων άλλων κρατών μελών, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Martínez Losada κ.λπ. και Ferreiro Alvite).

22 Πάντως, οι ίδιοι αυτοί εργαζόμενοι δεν μπορούν να αξιώσουν να ληφθούν υπόψη οι κοινωνικές εισφορές που κατέβαλε το INEM για ασφάλιση γήρατος κατά την περίοδο που λάμβαναν το επίδομα ανεργίας, για να πληρούται έτσι η προϋπόθεση της ελάχιστης περιόδου ασφαλίσεως του άρθρου 161, παράγραφος 1, στοιχείο β', του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως.

23 Υπό τις περιστάσεις αυτές το Juzgado de lo Social nº 3 de Orense αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Προσκρούει στα άρθρα 12 και 39 έως 42 ΕΚ [...] καθώς και στο άρθρο 45 του κανονισμού [...] 1408/71 [...] διάταξη του εθνικού δικαίου, σύμφωνα με την οποία οι εισφορές για σύνταξη γήρατος που ο οργανισμός απασχολήσεως κατέβαλε υπέρ εργαζομένου για περίοδο κατά την οποία ο τελευταίος εισέπραττε ειδικά επιδόματα ανεργίας δεν λαμβάνονται υπόψη για τη συμπλήρωση των διαφόρων απαιτουμένων περιόδων σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και για τη θεμελίωση του δικαιώματος λήψεως παροχών γήρατος, όταν, λόγω της παρατεταμένης καταστάσεως ανεργίας που επιδιώκεται να αντισταθμιστεί, ο εργαζόμενος αυτός αδυνατεί κατ' ουσία να επικαλεστεί άλλες εισφορές λόγω γήρατος πλην εκείνων που έχουν νομίμως καταστεί απαιτητές, κατά τρόπον ώστε μόνον οι εργαζόμενοι που έκαναν χρήση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας να θίγονται από τον ως άνω εθνικό κανόνα, χωρίς να είναι εφικτή η θεμελίωση δικαιώματος εθνικής συντάξεως γήρατος, παρόλον ότι, κατ' εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 45 του προαναφερθέντος κανονισμού (ΕΟΚ), θα έπρεπε να λογίζονται ως συμπληρωθείσες οι ανωτέρω απαιτούμενες περίοδοι;

2) Προσκρούουν στα άρθρα 12 και 39 έως 42 ΕΚ [...] καθώς και στο άρθρο 48, παράγραφος 1, του κανονισμού [...] 1408/71 [...] διατάξεις του εθνικού δικαίου σύμφωνα με τις οποίες οι εισφορές για σύνταξη γήρατος, που ο οργανισμός απασχολήσεως κατέβαλε υπέρ εργαζομένου για περίοδο κατά την οποία ο τελευταίος εισέπραττε ειδικά επιδόματα ανεργίας, δεν λαμβάνονται υπόψη

λόγω του ότι η συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που συμπληρώθηκε υπό τη νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού δεν φθάνει το έτος, οσάκις, συνεπεία της παρατεταμένης καταστάσεως ανεργίας που επιδιώκεται να αντισταθμιστεί, συνεπάγεται για τον εργαζόμενο αυτόν ουσιαστική αδυναμία προσμετρήσεως άλλων εισφορών συντάξεως γήρατος πλην των απαιτητών και καταβεβλημένων κατά τη διάρκεια της ανεργίας, κατά τρόπον ώστε μόνον οι εργαζόμενοι που έκαναν χρήση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας να θίγονται από τον ως άνω εθνικό κανόνα, χωρίς να είναι εφικτή η θεμελίωση δικαιώματος εθνικής συντάξεως γήρατος παρόλον ότι, κατ' εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 48, παράγραφος 1, του προαναφερθέντος κανονισμού (ΕΟΚ), δεν μπορεί να απαλλάσσεται ο εθνικός οργανισμός απασχολήσεως από την υποχρέωση χορηγήσεως εθνικών παροχών;»

24 Με έγγραφο της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, το INSS ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι, στις 10 Σεπτεμβρίου 2003, εκδόθηκε νέα αρνητική απόφαση για τη Salgado Alonso. Η απόφαση αυτή αντικατέστησε την απόφαση της 21ης Μαρτίου 2002 και θεμελιώνει την άρνηση χορηγήσεως της συντάξεως γήρατος στο γεγονός ότι η τελευταία «δεν συμπλήρωσε την ελάχιστη περίοδο καταβολής εισφορών των δεκαπέντε ετών ούτε την περίοδο των δύο ετών που προηγούνται της υποβολής της αιτήσεως, περιόδους από τη συμπλήρωση των οποίων το άρθρο 161, παράγραφος 1, στοιχείο β', του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως [...] εξαρτά το δικαίωμα λήψεως συντάξεως γήρατος.

Όσον αφορά τα ένδικα πραγματικά περιστατικά που έπονται της 1ης Ιανουαρίου 1999, από την εικοστή όγδοη πρόσθετη διάταξη [του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως] προκύπτει ότι οι εισφορές που καταβλήθηκαν από τον οργανισμό διαχειρίσεως για σύνταξη γήρατος κατά το χρονικό διάστημα που η ασφαλισμένη λάμβανε το ειδικό επίδομα ανεργίας που προβλέπεται για τους άνεργους άνω των 52 ετών λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό της βάσεως υπολογισμού και του εφαρμοστέου επ' αυτής ποσοστού. Οι εισφορές αυτές σε καμία περίπτωση δεν είναι νομικά ισχυρές και δεν παράγουν αποτελέσματα όσον αφορά τη συμπλήρωση της ελάχιστης περιόδου εισφορών».

25 Από τη νέα αυτή απόφαση του INSS προκύπτει ότι η απόρριψη της αιτήσεως για χορήγηση συντάξεως που υπέβαλε η Salgado Alonso δεν στηρίζεται πλέον στο άρθρο 48 του κανονισμού 1408/71.

Επί του πρώτου ερωτήματος

26 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν τα άρθρα 12 ΕΚ, 39 ΕΚ και 42 ΕΚ καθώς και το άρθρο 45 του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι απαγορεύουν διάταξη του εθνικού δικαίου, όπως αυτή της εικοστής όγδοης πρόσθετης διατάξεως του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, η οποία δεν επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους να λάβουν υπόψη για τη θεμελίωση του δικαιώματος λήψεως παροχών γήρατος ορισμένες περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν εντός του κράτους αυτού από άνεργο, κατά τις οποίες οι εισφορές για σύνταξη γήρατος καταβλήθηκαν από τον οργανισμό απασχολήσεως, δεδομένου ότι οι περίοδοι αυτές λαμβάνονται υπόψη μόνο για τον υπολογισμό του ύψους της εν λόγω συντάξεως.

27 Επιβάλλεται, πρώτον, η υπόμνηση ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη παραμένουν αρμόδια να καθορίζουν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη χορήγηση των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, ακόμη και αν τις καθιστούν αυστηρότερες, υπό τον όρον ότι οι θεσπιζόμενες προϋποθέσεις δεν συνεπάγονται καμία πρόδηλη ή συγκεκαλυμμένη διάκριση μεταξύ των κοινοτικών εργαζομένων (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 1994 στην υπόθεση C-12/93, Drake, Συλλογή 1994, σ. I-4337, σκέψη 27, Martínez Losada κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 43, και Ferreiro Alvite, προπαρατεθείσα, σκέψη 23).

28 Το κράτος μέλος έχει, επομένως, δικαίωμα να προβλέψει περίοδο ασφαλίσεως, όπως αυτή του άρθρου 161, παράγραφος 1, στοιχείο β', του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, για τη θεμελίωση του δικαιώματος λήψεως παροχών γήρατος.

29 Προς τούτο, το άρθρο 42, στοιχείο α', ΕΚ προβλέπει την αρχή του συνυπολογισμού των περιόδων ασφαλίσεως, κατοικίας ή απασχολήσεως, τεθείσα σε εφαρμογή, ιδίως, με το άρθρο 45, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, στον τομέα της ασφαλίσεως γήρατος. Πρόκειται για βασική αρχή του κοινοτικού συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών, με την οποία επιδιώκεται να διασφαλιστεί ότι η άσκηση του αναγνωριζομένου από τη Συνθήκη δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας δεν συνεπάγεται απώλεια των πλεονεκτημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως που θα μπορούσε να αξιώσει ο εργαζόμενος αν είχε διανύσει όλη τη σταδιοδρομία του σε ένα μόνον κράτος μέλος. Πράγματι, μια τέτοια συνέπεια θα απέτρεπε τον κοινοτικό εργαζόμενο από την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας, οπότε και θα αποτελούσε εμπόδιο στην ελευθερία αυτή (βλ., ιδίως, απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 1995, C-481/93, Moscato, Συλλογή 1995, σ. I-3525, σκέψη 28).

30 Ωστόσο, ο κανονισμός 1408/71 δεν καθορίζει τους όρους από τους οποίους εξαρτάται η συμπλήρωση των περιόδων απασχολήσεως ή ασφαλίσεως. Οι όροι αυτοί, όπως προκύπτει από το άρθρο 1, στοιχείο ιη', του εν λόγω κανονισμού, καθορίζονται αποκλειστικά από τη νομοθεσία του κράτους μέλους υπό την οποία οι εν λόγω περίοδοι πληρώθηκαν.

31 Κατά συνέπεια, το κράτος μέλος έχει δικαίωμα όχι μόνο να επιβάλει ελάχιστη περίοδο ασφαλίσεως για τη θεμελίωση του δικαιώματος λήψεως συντάξεως που προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία, αλλά επίσης να καθορίσει τη φύση των περιόδων ασφαλίσεως που ενδέχεται να ληφθούν υπόψη προς τούτο, στο μέτρο που, σύμφωνα με το άρθρο 45 του κανονισμού 1408/71, οι περίοδοι που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία κάθε άλλου κράτους μέλους λαμβάνονται επίσης υπόψη, υπό τις ίδιες συνθήκες, όπως αν είχαν συμπληρωθεί υπό την εθνική νομοθεσία.

32 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, η διαφορά μεταξύ της Salgado Alonso και του INSS και του TGSS δεν αφορά τις περιόδους που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία

κράτους μέλους διαφορετικού από αυτό υπό τη νομοθεσία του οποίου ζητήθηκε η χορήγηση της συντάξεως, αλλά ορισμένες περιόδους που συμπληρώθηκαν στο τελευταίο κράτος μέλος, δηλαδή το Βασίλειο της Ισπανίας, όταν η ενδιαφερόμενη ελάμβανε το ειδικό επίδομα ανεργίας για τους ανέργους άνω των 52 ετών. Η διαφορά αυτή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 45 του κανονισμού 1408/71.

33 Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης προβάλλει, όμως, ότι μόνον οι εργαζόμενοι που έκαναν χρήση του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας θίγονται από την εικοστή όγδοη πρόσθετη διάταξη του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, με την οποία αποκλείεται για τη θεμελίωση του δικαιώματος συντάξεως ο συνυπολογισμός των περιόδων εκείνων κατά τη διάρκεια των οποίων ο ασφαλισμένος ελάμβανε το ειδικό επίδομα ανεργίας, ενώ ταυτόχρονα καταβλήθηκαν από τον INEM οι εισφορές για σύνταξη γήρατος στο όνομα του ασφαλισμένου. Για τον λόγο αυτό, η εν λόγω διάταξη προσκρούει στο άρθρο 39 ΕΚ.

34 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση, όπως έχει υπογραμμίσει και η γενική εισαγγελέας στα σημεία 39 και 40 των προτάσεών της, ότι εθνική ρύθμιση, όπως αυτή της εικοστής όγδοης πρόσθετης διατάξεως του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, έχει εφαρμογή αδιακρίτως στους εργαζόμενους που διήνυσαν όλη την επαγγελματική τους σταδιοδρομία επί εθνικού εδάφους καθώς και σε όσους εργάσθηκαν σε άλλα κράτη μέλη.

35 Δεν αποδείχθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι οι εργαζόμενοι που άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας ήταν περισσότερο εκτεθειμένοι στον κίνδυνο παρατεταμένης ανεργίας, από τη στιγμή που επέστρεψαν στην Ισπανία, από τους εργαζόμενους που άσκησαν την επαγγελματική τους δραστηριότητα αποκλειστικά σε αυτό το κράτος μέλος, ώστε, κατά συνέπεια, να θίγονται περισσότερο από την απαγόρευση της εν λόγω πρόσθετης διατάξεως.

36 Υπό τις συνθήκες αυτές, από την προφορική συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου δεν κατέστη δυνατό να αποδειχθεί ότι εθνική ρύθμιση, όπως αυτή της εικοστής όγδοης πρόσθετης διατάξεως του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, ενέχει έμμεση δυσμενή διάκριση, υπό την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ.

37 Τέλος, εφόσον το άρθρο 39 ΕΚ, που αποτελεί την ειδική διάταξη, έχει εφαρμογή σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεν συντρέχει λόγος να ερμηνεύσει το Δικαστήριο τη γενικότερη διάταξη του άρθρου 12 ΕΚ.

38 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ, καθώς και το άρθρο 45 του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύουν διάταξη του εθνικού δικαίου, όπως αυτή της εικοστής όγδοης πρόσθετης διατάξεως του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, η οποία δεν επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους να λάβουν υπόψη για τη θεμελίωση του δικαιώματος λήψεως παροχών γήρατος ορισμένες περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν εντός του κράτους αυτού από άνεργο, κατά τις οποίες οι εισφορές για σύνταξη γήρατος καταβλήθηκαν από τον οργανισμό απασχολήσεως, δεδομένου ότι οι περίοδοι αυτές λαμβάνονται υπόψη μόνο για τον υπολογισμό του ύψους της εν λόγω συντάξεως.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

39 Με το δεύτερο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, προκειμένου να καθοριστεί, για την εφαρμογή του άρθρου 48, παράγραφος 1,

του κανονισμού 1408/71, αν η συνολική διάρκεια των περιόδων που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει όργανο κράτους μέλους φθάνει ή όχι το έτος, το τελευταίο πρέπει να λάβει υπόψη του όχι μόνον τις περιόδους που απαιτούνται για τη θεμελίωση του δικαιώματος συντάξεως, αλλά και αυτές που λαμβάνονται υπόψη μόνο για τον υπολογισμό του ύψους των παροχών.

40 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά πάγια νομολογία, η διαδικασία του άρθρου 234 ΕΚ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, με την οποία το Δικαστήριο τους παρέχει τα ερμηνευτικά στοιχεία του κοινοτικού δικαίου που είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 8ης Νοεμβρίου 1990, C-231/89, Gmurzynska-Bscher, Συλλογή 1990, σ. I-4003, σκέψη 18· της 12ης Μαρτίου 1998, C-314/96, Djabali, Συλλογή 1998, σ. I-1149, σκέψη 17, καθώς και της 21ης Ιανουαρίου 2003, C-318/00, Bacardi-Martini et Cellier des Dauphins, Συλλογή 2003, σ. I-905, σκέψη 41).

41 Όπως προκύπτει τόσο από το γράμμα όσο και από την οικονομία του άρθρου 234 ΕΚ, η διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως προϋποθέτει ότι εκκρεμεί πράγματι διαφορά ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, στο πλαίσιο της οποίας αυτά καλούνται να εκδώσουν απόφαση που θα λαμβάνει υπόψη την προδικαστική απόφαση (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 15ης Ιουνίου 1995, C-422/93 έως C-424/93, Zabala Erasun κ.λπ., Συλλογή 1995, σ. I-1567, σκέψη 28, και Djabali, προπαρατεθείσα, σκέψη 18).

42 Συγκεκριμένα, ο δικαιολογητικός λόγος της προδικαστικής παραπομπής δεν έγκειται στη διατύπωση συμβουλευτικών γνωμών επί γενικών υποθετικών ζητημάτων αλλά στην αυτονόητη ανάγκη αποτελεσματικής επιλύσεως μιας ένδικης διαφοράς (αποφάσεις Djabali, προπαρατεθείσα, σκέψη 19, Bacardi-Martini και Cellier des Dauphins, προπαρατεθείσα, σκέψη 42, καθώς και της 25ης Μαρτίου 2004, C-480/00 έως C-482/00, C-484/00, C-489/00 έως C-491/00 και C-497/00 έως C-499/00, Azienda Agricola Ettore Ribaldie κ.λπ., Συλλογή 2004, σ. I-2943, σκέψη 72).

43 Πάντως, στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν αμφισβητείται ότι, μετά την υποβολή από το Juzgado de lo Social nº 3 de Orense προς το Δικαστήριο του ερωτήματος για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το INSS έλαβε νέα απόφαση περί απορρίψεως της αιτήσεως χορηγήσεως συντάξεως της Salgado Alonso, η οποία δεν θεμελιώνεται πλέον στο άρθρο 48 του κανονισμού 1408/71.

44 Επιβάλλεται επομένως η διαπίστωση ότι η απάντηση του Δικαστηρίου στο δεύτερο ερώτημα που έθεσε το Juzgado de lo Social nº 3 de Orense ουδεμία χρησιμότητα του παρέχει.

45 Συνεπώς, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

Τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ, καθώς και το άρθρο 45 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως έχει τροποποιηθεί και ενημερωθεί από τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, όπως έχει τροποποιηθεί από τον κανονισμό (ΕΚ) 1606/98 του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1998, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύουν διάταξη του εθνικού δικαίου, όπως αυτή της εικοστής όγδοης πρόσθετης διατάξεως του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, η οποία δεν επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους να λάβουν υπόψη για τη θεμελίωση του δικαιώματος λήψεως παροχών γήρατος ορισμένες περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν εντός του κράτους αυτού από άνεργο, κατά τις οποίες οι εισφορές για σύνταξη γήρατος καταβλήθηκαν από τον οργανισμό διαχειρίσεως του συστήματος ασφαλίσεως κατά της ανεργίας, δεδομένου ότι οι περίοδοι αυτές λαμβάνονται υπόψη μόνο για τον υπολογισμό του ύψους της εν λόγω συντάξεως.

(υπογραφές)